

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ανδοκίδης είναι ένας από τους μεγαλύτερους ρήτορες της αρχαιότητας. Το 415 π.Χ. δικάστηκε ως Ερμοκοπίδης, αλλά και για συμμετοχή στη διακωμώδηση των Ελευσίνιων μυστηρίων. Τότε ψηφίστηκε το διάταγμα του Ισοτιμίδη που απαγόρευε στους ασεβείς να εισέρχονται στα ιερά, να παρευρίσκονται στα Ελευσίνια μυστήρια και να μετέχουν στα κοινά. Αυτοεξορίστηκε, ταξίδεψε και κατέφυγε στην Κύπρο, όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο.

Όταν επανήλθε στην Αθήνα (403 π.Χ.), αναμείχθηκε πάλι στην πολιτική και ανέλαβε πολλές λειτουργίες. Οι πολιτικοί του αντίπαλοι τον κατηγορήσαν ότι παραβίασε το διάταγμα του Ισοτιμίδη.

Ο ρήτορας με τον λόγο του «Περί τῶν μυστηρίων» υπερασπίζεται τον εαυτό του και αντικρούει με επιτυχία τη σε βάρος του κατηγορία ότι ασέβησε παραβιάζοντας το διάταγμα, το οποίο όμως είχε ήδη ακυρωθεί. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ζητά από τους δικαστές να τον αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη εύνοια απ' ό,τι τους κατηγορούς του.

Ανδοκίδου, Περί τῶν μυστηρίων 6 - 8

Αἰτοῦμαι οὖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, εὖνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ἢ τοῖς κατηγοροῖς, εἰδόμενος ὅτι κἂν ἐξ ἴσου ἀκροᾶσθε, ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον ἔλαττον ἔχειν. Οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐπιβουλεύσαντες καὶ συνθέντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγορίαν ἐποίησαντο· ἐγὼ δὲ μετὰ δέους καὶ κινδύνου καὶ διαβολῆς τῆς μεγίστης τὴν ἀπολογίαν ποιοῦμαι. [...] Ἐτι δὲ καὶ τότε ἐνθυμητέον, ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν ψευδόμενοι οὕτω φανερώς ὥστε ὑμᾶς πολὺ ἂν ἥδιον δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν κατηγορῶν ἢ παρὰ τῶν κατηγορουμένων· οἱ δὲ αὖ, μαρτυρήσαντες τὰ ψευδῆ ἀδίκως ἀνθρώπους ἀπολέσαντες, ἔάλωσαν παρ' ὑμῖν ψευδομαρτυρίων, ἠνίκ' οὐδὲν ἦν ἔτι πλέον τοῖς πεπονθόσιν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. «**Αἰτοῦμαι** οὖν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, εὖνοιαν πλείω παρασχέσθαι ἐμοὶ τῷ ἀπολογουμένῳ ἢ τοῖς κατηγοροῖς»:
  - αἰτέομαι -οὔμαι τίνα τι = ζητώ, παρακαλώ, απαιτώ από κάποιον κάτι
  - αἰτέομαι -οὔμαι τίνα + απαρέμφατο = ζητώ από κάποιον να
2. «εὖνοιαν πλείω **παρασχέσθαι** ἐμοὶ τῷ ἀπολογουμένῳ»:
  - παρέχω τινί τι = δίνω, προσφέρω, προσενώ σε κάποιον κάτι
  - παρέχω πράγματα = ενοχλώ
  - παρέχει (απρόσωπο) = επιτρέπεται, είναι δυνατό
3. «κἂν ἐξ ἴσου **ἀκροᾶσθε**»:
  - ἀκροάομαι -ῶμαι = ακούω, υπακούω
4. «ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον **ἔλαττον ἔχειν**»:
  - ἔλαττον ἔχω = μειονεκτώ
  - ἔχω + τελικό απαρέμφατο = μπορώ να
  - ἔχω ἐπί τινι = έχω εχθρικές διαθέσεις για κάποιον
  - ἔχω + τροπικό επίρρημα: έχει απρόσωπη σημασία (εννοείται ως υποκείμενο «τὸ πρᾶγμα»)
5. «Οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου **ἐπιβουλεύσαντες** καὶ **συνθέντες**»:
  - ἐπιβουλεύω = σχεδιάζω κακό, σχεδιάζω κάτι εναντίον κάποιου, μηχανεύομαι, συνωμοτώ, επιβουλεύομαι
  - συντίθημι = συνδυάζω, συνθέτω, κατασκευάζω, επινοώ, χαλκεύω.
6. «**τὴν κατηγορίαν ἐποίησαντο**»:
  - ποιοῦμαι κατηγορίαν = απαγγέλλω κατηγορία, προσάπτω κατηγορία, κατηγορῶ
  - ποιοῦμαι ὀργήν = οργίζομαι
  - μνείαν ποιοῦμαι = μνημονεύω
  - πρόφασιν ποιοῦμαι = προφασίζομαι
7. «Ἐτι δὲ καὶ τότε **ἐνθυμητέον**»:
  - ἐνθυμητέον (ρηματικό επίθετο) = πρέπει να θυμηθείτε
8. «ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες **παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν** ψευδόμενοι οὕτω φανερώς»:
  - παραχρῆμα = αμέσως
  - ἐξελέγχω τίνα + κατηγορηματική μετοχή = αποδεικνύω ότι κάποιος
9. «ὥστε ὑμᾶς πολὺ ἂν ἥδιον **δίκην λαβεῖν** παρὰ τῶν κατηγορῶν ἢ παρὰ τῶν κατηγορουμένων»:
  - δίκην λαμβάνω παρὰ τινος = τιμωρώ, παίρνω εκδίκηση από κάποιον
  - δίκην δίδωμί τινι = τιμωρούμαι
  - δίκην ἐπιτίθημι = τιμωρώ
  - δίκην φεύγω = δικάζομαι
  - δίκην ὑπέχω = υποβάλλομαι σε δίκη
  - δίκην ὀφλισκάνω = καταδικάζομαι

10. «ἀδίκως ἀνθρώπους ἀπολέσαντες»:

ἀπόλλυμι (ή ἀπολλύω) τινά = εξολοθρεύω, σκοτώνω, καταστρέφω κάποιον

ἀπόλλυμι (ή ἀπολλύω) τι = χάνω κάτι

ἀπόλλυμαι (ὑπό τινος) = πεθαίνω, χάνομαι, εξολοθρεύομαι, καταστρέφομαι (από κάποιον)

11. «ἐάλωσαν παρ' ὑμῖν ψευδομαρτυρίων»:

ψευδομαρτύρια (τά) = η ψευδορκία

ἀλίσκομαι ψευδομαρτυρίων (γενική της ποινής ή του εγκλήματος) = καταδικάζομαι για ψευδορκία (ως δικανικό ρήμα)

ἀλίσκομαι ὑπό τινος / ἐπί τινι (παθητικό του αἰρῶ) = συλλαμβάνομαι (για ἐμψυχα), κυριεύομαι (για ἀψυχα), νικιέμαι

ἀλίσκομαι (απόλυτα) = καταστρέφομαι, νικιέμαι

ἀλίσκομαι + κατηγορηματική μετοχή = συλλαμβάνομαι να ...

12. «ἤνικ' οὐδὲν ἦν ἔτι πλέον τοῖς πεπονθόσιν»:

οὐδὲν ἔστι πλέον τινὶ = δεν υπάρχει κανένα ὄφελος για κάποιον

(στην περίπτωση αυτή το επίθετο «πλέον» λειτουργεί ως ουσιαστικό)

εἰμὶ ἐν τινι = ασχολούμαι με κάτι

ἐν τινὶ ἔστι = εξαρτάται από κάποιον

εἰμὶ ὑπό τινος / ἐπί τινι = εἶμαι στην εξουσία κάποιου

οἱ πεπονθότες = οι παθόντες, τα θύματα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σας παρακαλώ λοιπόν, κύριοι δικαστές, να δείξετε μεγαλύτερη εὐνοια σε εμένα που απολογούμαι παρά στους κατηγορούς, γιατί γνωρίζετε ότι και αν ακόμη ακούτε με την ίδια προσοχή (ενν. και τους δύο), αναγκαστικά ο απολογούμενος βρίσκεται σε μειονεκτική θέση. Διότι αυτοί απήγγειλαν την κατηγορία, αφού για μεγάλο χρονικό διάστημα τη σχεδίασαν με δόλο και την επεξεργάστηκαν (χάλκευσαν), χωρίς οι ίδιοι να διακινδυνεύουν· εγώ όμως απολογούμαι με φόβο και κίνδυνο και με πάρα πολλές συκοφαντίες (ή: μια σοβαρότατη συκοφαντία) εναντίον μου. [...] Ακόμη, πρέπει να αναλογιστείτε και το εξής, ότι δηλαδή πολλοί έως τώρα, αφού απήγγειλαν πολλές και φοβερές κατηγορίες αμέσως αποδείχθηκαν ότι ψεύδονται τόσο φανερά, ώστε εσείς με πολύ μεγαλύτερη ευχαρίστηση θα τιμωρούσατε τους κατηγορούς παρά τους κατηγορούμενους· άλλοι πάλι, αφού έδωσαν ψευδείς μαρτυρίες (ψευδομαρτύρησαν) (και) αφού εξόντωσαν άδικα ανθρώπους, καταδικάστηκαν κατά την κρίση σας για ψευδορκία, όταν πια δεν υπήρχε κανένα ὄφελος για τα θύματά τους.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΟΜΟΙΟΙ ΚΑΙ ΟΜΟΗΧΟΙ ΤΥΠΟΙ

- Κατά την κλίση των ρημάτων, αλλά και των ονομάτων παρουσιάζονται ορισμένοι **ὀμοιοι τύποι**.
- Ηχητικές ταυτίσεις παρατηρούνται ακόμη ανάμεσα σε ρηματικούς και ονοματικούς τύπους με διαφορετική σημασία και ορθογραφία (**ομόηχοι τύποι**).
- Οι ὀμοιοι τύποι διακρίνονται είτε από τη συντακτική τους θέση στην πρόταση είτε μέσω των άλλων ὀρων (της πρότασης) οι οποίοι τους προσδιορίζουν.

Για τους παρακάτω τύπους του κειμένου απαντώνται, μεταξύ άλλων, οι εξής ὀμοιοι ή και ομόηχοι τύποι:

- **πλείω**: αιτιατική ενικού του θηλυκού γένους του συγκριτικού βαθμού του επιθέτου «ὀ πολλός, ή πολλή, τὀ πολὺ» (συνοδεύει το ουσιαστικό «εὐνοϊαν»)

ὀμοιοι τύποι:

πλείω (τόν): αιτιατική ενικού αρσενικού γένους του ίδιου επιθέτου.

πλείω (τά): ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού του ουδετέρου γένους του ίδιου επιθέτου.

- **τῷ ἀπολογουμένῳ**: δοτική ενικού αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα του ρήματος «ἀπολογούμαι» (προσδιορίζει το «ἐμοῖ»)

ὀμοιος τύπος:

τῷ ἀπολογουμένῳ: δοτική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής ενεστώτα του ίδιου ρήματος.

- **ἀκροᾷσθε**: β' πληθυντικό υποτακτικής ενεστώτα του ρήματος «ἀκροάομαι-ᾷμαι» (η πρόταση εισάγεται με το «κἄν»)

ὀμοιοι τύποι:

ἀκροᾶσθε: β' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα και
β' πληθυντικό προστακτικής ενεστώτα

ομόηχος τύπος:

ἀκροᾶσθαι: απαρέμφατο ενεστώτα μέσης φωνής.

- **ἔλαττον:** συγκριτικός βαθμός του επιρρήματος «ὀλίγον» (σελ. 127, παράγρ. 2, σχολικό εγχειρίδιο της Γραμματικής)

ὅμοιοι τύποι:

ἔλαττον: ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού ουδετέρου γένους συγκριτικού βαθμού του επιθέτου «ὁ μικρός, ἡ μικρά, τὸ μικρόν» (σελ. 124, παράγρ. 196, σχολικό εγχειρίδιο της Γραμματικής).

- **ἤδη:** χρονικό επίρρημα

ομόηχοι τύποι:

ἤδη: α' ενικό οριστικής παρατατικού του ρήματος οἶδα

ἤδει: γ' ενικό οριστικής παρατατικού του ρήματος οἶδα

ἴδοι: γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής αορίστου β' του ρήματος ὄρω

ἴδη: γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής αορίστου β' του ρήματος ὄρω

εἶδη: ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού του τριτόκλιτου ουδετέρου ουσιαστικού τὸ εἶδος.

- **πολύ:** επίρρημα θετικού βαθμού

ὅμοιοι τύποι:

πολύ: ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού του ουδετέρου γένους του επιθέτου «ὁ πολύς, ἡ πολλή, τὸ πολύ».

ομόηχος τύπος:

πολλοί: ονομαστική και κλητική πληθυντικού του αρσενικού γένους του ίδιου επιθέτου.

πολλῆ: δοτική ενικού του θηλυκού του ίδιου επιθέτου.

- **ἦδιον:** επίρρημα θετικού βαθμού

ὅμοιοι τύποι:

ἦδιον: ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού του ουδετέρου γένους, θετικού βαθμού του επιθέτου «ὁ ἡδύς, ἡ ἡδεῖα, τὸ ἡδύ»

ομόηχοι τύποι:

ἴδιον: αιτιατική αρσενικού ενικού αριθμού του επιθέτου ἴδιος, ἴδια, ἴδιον

ἴδιον: ονομαστική, αιτιατική και κλητική ουδετέρου ενικού αριθμού του ίδιου επιθέτου.

- **(παρὰ) τῶν κατηγορουμένων:** γενική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρήματος «κατηγορῶ» (εἶναι β' ὀρος σύγκρισης, εκφέρεται ὅμοια με τον α' ὀρο, «παρὰ τῶν κατηγορῶν»)

ὅμοιος τύπος:

τῶν κατηγορουμένων: γενική πληθυντικού ουδετέρου γένους της ίδιας μετοχής.

- **ψευδῆ (τά):** αιτιατική πληθυντικού του ουδετέρου γένους του επιθέτου «ὁ, ἡ ψευδής, τὸ ψευδές»

ὅμοιοι τύποι:

ψευδῆ: αιτιατική ενικού του αρσενικού και του θηλυκού γένους του ίδιου επιθέτου.

- **ἦν:** γ' ενικό οριστικής παρατατικού του ρήματος «εἶμι»

ὅμοιοι τύποι:

ἦν: α' ενικό οριστικής παρατατικού του ρήματος «εἶμι».

ἦν: α' ενικό οριστικής παρατατικού του ποιητικού ρήματος «ἤμι» (= λέγω), «ἦν» (= εἶπα).

ἦν: αιτιατική ενικού του θηλυκού γένους της αναφορικής αντωνυμίας «ὅς, ἥ, ὅ».

ἦν: υποθετικός σύνδεσμος.

- **πλέον:** ονομαστική ενικού του ουδετέρου γένους συγκριτικού βαθμού του επιθέτου «ὁ πολύς, ἡ πολλή, τὸ πολύ» (εἶναι υποκείμενο του ρήματος «ἦν»)

ὅμοιοι τύποι:

πλέον: αιτιατική ή κλητική ενικού του ουδέτερου γένους συγκριτικού βαθμού του ίδιου επιθέτου.

πλέον: συγκριτικός βαθμός του επιρρήματος «πολύ».

ομόηχος τύπος:

πλέων: ονομαστική ενικού αρσενικού της μετοχής ενεστώτα του ρήματος πλέω.

- **τοῖς πεπονθόσιν:** δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής παρακειμένου του ρήματος «πάσχω» (είναι δοτική προσωπική κτητική)

ὅμοιος τύπος:

τοῖς πεπονθόσιν: δοτική πληθυντικού ουδέτερου γένους της μετοχής παρακειμένου του ίδιου ρήματος.

Για τη μελέτη του φαινομένου βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ὅμοιοι και ομόηχοι τύποι](#)

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

«ἐνθυμητέον»: ρηματικό επίθετο σε -τέος του ρήματος «ἐνθυμέομαι-οὔμαι».

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	
ἐνθυμέομαι, -οὔμαι	
ἐνεθυμούμην	
ἐνθυμήσομαι, ἐνθυμηθήσομαι	
ἐνεθυμήθην	
ἐντεθύμημαι	
ἐνετεθυμήμην	

«ἐξηλέγχθησαν»: γ' πληθυντικό οριστικής παθητικού αορίστου του ρήματος «ἐξελέγχω».

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	
ἐξελέγχω	ἐξελέγχομαι
ἐξήλεγχον	ἐξηλεγχόμην
ἐξελέγξω	ἐξελεγχθήσομαι
ἐξήλεγξα	ἐξηλέγχθην
ἐξελέγξας ἔχω - ἐξήλεγχα	ἐξελήλεγμαι
ἐξελέγξας εἶχον - ἐξηλέγχειν	ἐξεληλέγμην

«ἀπολέσαντες»: ονομαστική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἀπόλλυμι - ἀπολλύω».

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ἀπόλλυμι - ἀπολλύω	ἀπόλλυμαι
ἀπώλλυν - ἀπώλλυον	ἀπωλλύμην
ἀπολῶ - ἀπολέσω	ἀπολοῦμαι - ἀπολεσθήσομαι
ἀπώλεσα	ἀπωλόμην - ἀπωλέσθην
ἀπολώλεκα	ἀπόλωλα
ἀπωλωλέκειν	ἀπωλώλειν

«ἐάλωσαν»: γ' πληθυντικό οριστικής αορίστου β' του ρήματος «άλίσκομαι» (το ρήμα είναι ο παθητικής σημασίας τύπος του ρήματος «αίρω»).

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

άλίσκομαι
ήλισκόμην
άλώσομαι
έάλων - ήλων
έάλωκα - ήλωκα
εαλώκειν - ήλώκειν

«πεπονθόσιν»: δοτική πληθυντικού αρσενικού γένους της μετοχής παρακειμένου του ρήματος «πάσχω».

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

πάσχω
ἔπασχον
πείσομαι
ἔπαθον
πέπονθα
ἐπεπόνθειν

A. ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ -τέος

Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος δηλώνουν ότι πρέπει ή είναι ανάγκη να γίνει αυτό που σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. **Σχηματίζουν σύνταξη προσωπική και απρόσωπη.**

1. Προσωπική σύνταξη, όσα παράγονται από ρήματα συντασσόμενα με αιτιατική. Στην περίπτωση αυτή το ρηματικό επίθετο έχει παθητική σημασία· εξαίρεται δε το υποκείμενο που πρέπει να πάθει ό,τι δηλώνει το απαρέμφατο του ρήματος, από το οποίο προέρχεται το ρηματικό επίθετο.

π.χ.: διαβατέος ἐστὶν ἡμῖν ὁ ποταμὸς (= δεῖ διαβαθῆναι ὑφ' ἡμῶν τὸν ποταμόν).

Η προσωπική σύνταξη έχει την εξής μορφή:

Αναλύεται ως εξής:

ονομαστική ρηματικού επιθέτου (ως κατηγορούμενο) → δεῖ + (δίνεται στον τύπο που βρίσκεται το εἶμι) + απαρέμφατο (παθητικής διάθεσης) από το ρήμα του ρηματικού επιθέτου

+ τύπος του ρήματος εἶμι

→ + υποκείμενο απαρεμφάτου σε αιτιατική

+ υποκείμενο σε ονομαστική

→ + δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου

+ δοτική προσωπική του ενεργούντος

προσώπου (συχνά παραλείπεται)

→ **Δεῖ βοηθεῖσθαι ἡμῖν (ἢ ὑφ' ἡμῶν) τοὺς φίλους**

π.χ. **Βοηθητέοι εἰσὶν ἡμῖν οἱ φίλοι**

Για διεξοδική μελέτη του φαινομένου βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού:

[Ρηματικά επίθετα - Ρηματικά επίθετα σε -τέος](#)

2. Απρόσωπη σύνταξη, όσα προέρχονται είτε από μεταβατικά είτε από αμετάβατα ρήματα. Στην προκειμένη περίπτωση το ρηματικό επίθετο έχει ενεργητική σημασία βρίσκεται σε ουδέτερο γένος· εξαίρεται δε η **πράξη** που πρέπει να γίνει με ό,τι δηλώνει το απαρέμφατο του ρήματος, από το οποίο προέρχεται το ρηματικό επίθετο.

π.χ.: διαβατέον ἐστὶν ἡμῖν τὸν ποταμόν (= δεῖ διαβαίνειν ἡμᾶς τὸν ποταμόν).

Η απρόσωπη σύνταξη έχει την εξής μορφή:

Αναλύεται ως εξής:

ουδέτερο ρηματικού επιθέτου + ρήμα ἐστὶ

→ δεῖ + (δίνεται στον τύπο που βρίσκεται το εἶμι) + απαρέμφατο (ενεργητικής ή μέσης φωνής) από το ρήμα του ρηματικού επιθέτου

+ δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου

→

+ υποκείμενο απαρεμφάτου

(+ αντικείμενο αν το ρήμα είναι μεταβατικό)

→

+ αντικείμενο απαρεμφάτου στην κατάλληλη πτώση

→

π.χ. **Βοηθητέον ἐστὶν ἡμῖν τοὺς φίλους**

Δεῖ βοηθεῖν ἡμᾶς τοὺς φίλους

Στο εξεταζόμενο κείμενο συναντάται το ρηματικό επίθετο «ἐνθυμητέον» στην πρόταση «Ἐτι δὲ καὶ τότε ἐνθυμητέον».

Η σύνταξη είναι απρόσωπη και το ρηματικό επίθετο αναλύεται ως εξής:

Ἐτι δὲ καὶ τότε ἐνθυμητέον. → Δεῖ δὲ ἔτι καὶ τότε ὑμᾶς ἐνθυμείσθαι.

Παρατήρηση:

Εκτός από τα ρηματικά επίθετα σε -τέος υπάρχουν και **ρηματικά επίθετα σε -τος** τα οποία σχηματίζουν προσωπική και απρόσωπη σύνταξη.

Τα ρηματικά επίθετα μαζί με το ρήμα ἐστὶ αποτελούν περίφραση και μεταφράζονται: μπορεί / είναι δυνατόν/εύκολο ή αξίζει / είναι άξιο να πάθει κάποιος ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο προέρχεται το ρηματικό επίθετο.

Η **προσωπική σύνταξη** σχηματίζεται όπως και αυτή των ρηματικών επιθέτων που λήγουν σε -τέος, δηλαδή σύμφωνα με τη μορφή:

ονομαστική ρηματικού επιθέτου + ἐστὶ (= περίφραση) + δοτική προσωπική του ποιητικού αιτίου ή του

ενεργούντος προσώπου + υποκείμενο.

π.χ.: ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτός ἐστὶν ἀνθρώπῳ (=ὁ ἀνεξέταστος βίος οὐκ ἄξιός ἐστι βιωθῆναι ὑπ' ἀνθρώπου).

Ἡ ἀπρόσωπη σύνταξη σχηματίζεται ὅπως καὶ ἡ σύνταξη τῶν ρηματικῶν ἐπιθέτων ποὺ λήγουν σὲ -τέος, με τὴ διαφορὰ ὅτι στὴν προκειμένη περίπτωση, λόγω τῆς ρηματικῆς φύσης τοῦ λήγοντος σὲ -τον (-τόν) ρηματικοῦ ἐπιθέτου, ποὺ, σημειωτέον, προέρχεται μόνον ἀπὸ ἀμετάβατο ρῆμα, δὲν ὑπάρχει υποκείμενο· ἔχει δηλαδὴ τὴ μορφή:

α. ουδέτερο ρηματικῶν ἐπιθέτων + ἐστὶ (= περίφραση, χωρὶς υποκείμενο) + δοτικὴ προσωπικὴ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἢ τοῦ ενεργούντος προσώπου.

π.χ.: οὐ βιωτόν μοι ἐστὶν (= οὐκ ἄξιόν μοι ἐστὶ ζῆν, ἢ: ἀνάξιόν μοι ἐστὶ ζῆν, ἢ: οὐ δυνατόν μοι ἐστὶ ζῆν, ἢ ἀδύνατόν μοι ἐστὶ ζῆν).

α. ουδέτερο ρηματικῶν ἐπιθέτων + ἐστὶ (= περίφραση) + δοτικὴ προσωπικὴ τοῦ ποιητικοῦ αἰτίου ἢ τοῦ ενεργούντος προσώπου + υποκείμενο ἀπαρέμφατο ἢ δευτερεύουσα πρόταση. Το ἐστὶν ἢ ἡ δοτικὴ προσωπικὴ ἐνδέχεται νὰ παραλείπονται.

π.χ.: οὐκ ἐδόκει δυνατόν εἶναι χεῖμωνος ὄντος στρατεύειν. (υποκείμενο τοῦ δυνατόν εἶναι εἶναι τὸ ἀπαρέμφατο στρατεύειν)

π.χ.: οὐ θαυμαστόν εἰ μὴ τούτων ἐνεθυμήθησαν. (υποκείμενο τοῦ θαυμαστόν ἡ αιτιολογικὴ πρόταση)

π.χ.: θαυμαστόν πῶς λανθάνομεν ἔχοντες τὴν κρατίστην τῶν ἐπιστημῶν. (υποκείμενο τοῦ θαυμαστόν ἡ πλάγια ἐρωτηματικὴ πρόταση)

Σημείωση:

Ἀπρόσωπη σύνταξη παρατηρεῖται ἐνίοτε καὶ σὲ ρηματικὰ ἐπίθετα με κατάληξη -ιμος.

π.χ.: οὐκ ἔστιν οἱ βιώσιμον (= οὐκ ἔστιν αὐτῷ δυνατόν ζῆν).

Για διεξοδική μελέτη τοῦ φαινομένου βλέπε τὶς ἀντίστοιχες ἐνότητες τοῦ Συντακτικοῦ:

[Ρηματικὰ ἐπίθετα - Ρηματικὰ ἐπίθετα σὲ -τέος](#)

[Ρηματικὰ ἐπίθετα - Ρηματικὰ ἐπίθετα σὲ -τός](#)

Β. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ ΜΕ	ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ	ΔΗΛΩΝΟΥΝ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΩΣ
εἰ καὶ	οριστικὴ ἢ εὐκτικὴ	ἐναντίωση πρὸς κάτι ποὺ θεωρεῖται πραγματικὸ καὶ βέβαιο	ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς τῆς ἐναντίωσης στὸ ρῆμα ἐξάρτησης
ἐὰν καί, ἂν καί, ἦν καί	υποτακτικὴ	ἐναντίωση ἀσθενή	

Παρατήρηση:

- Στὶς δευτερεύουσες ἐναντιωματικὲς προτάσεις λανθάνει, συνήθως, ὑπόθεση.
- Σχηματίζουν ὅλα τὰ εἶδη τῶν υποθετικῶν λόγων.
π.χ.: κέρδος ὃ μὴ πάσχω τι βίαιον, εἰ καὶ σιγῇ, ἐνόμιζεν. (εἰ καὶ σιγῇ: ἐναντιωματικὴ πρόταση. Εἰσάγεται με τὸ εἰ καί, γιατί ἡ ἐναντίωση γίνεται πρὸς κάτι τὸ πραγματικὸ καὶ ἡ ἐναντίωση εἶναι ἀσθενής. Με ἀπόδοση τὸ «ἐνόμιζεν» σχηματίζει υποθετικὸ λόγο τῆς ἀόριστης ἐπανάληψης στὸ παρελθόν.)
- Στὴν κύρια πρόταση ὑπάρχουν συνήθως οἱ ἀντιθετικοὶ σύνδεσμοι **ἀλλὰ, ἀλλ' οὖν, ὅμως** ποὺ ἀποτελοῦν ἐνδειχτὴ ὑπαρξῆς ἀντίθεσης νοημάτων, ἀρα ἐναντιωματικῶν ἢ παραχωρητικῶν προτάσεων.
π.χ.: εἰ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους πρῶτατος ἦν, **ἀλλ' οὖν** ἂν ἀγανακτήσειεν.
- Ἰσοδύναμες συντακτικὰ ἐκφράσεις:
  - α. ἐναντιωματικὲς μετοχές
π.χ. **πολλοὶ ὄντες εὐγενεῖς** εἰσὶν κακοί (= πολλοί, εἰ καὶ εἰσὶν εὐγενεῖς, ...)
  - β. ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ τῆς ἐναντίωσης
π.χ.: **παρὰ** τὰ κοινῇ **δόξαντα** τοῖς Ἑλλησιν Ἑλληνας ὄντες ἐναντία τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο.

- Αν ο σύνδεσμος και που ακολουθεί τους υποθετικούς συνδέσμους ει, εάν, αν ήν είναι προσθετικός και όχι επιδοτικός η εισαγόμενη με τα παραπάνω συμπλέγματα πρόταση είναι υποθετική και όχι εναντιωματική. π.χ. Τόδε δὲ διανοηθῶμεν, **εἰ καὶ σοὶ συνδοκεῖ**. (υποθετική πρόταση, γιατί ο σύνδεσμος **καὶ** είναι προσθετικός)

2. ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΟΝΤΑΙ ΜΕ	ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ	ΔΗΛΩΝΟΥΝ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΩΣ
καὶ εἰ, κεί, καὶ ἄν, κἄν, καὶ ἐάν, καὶ ἦν (εξαρτώνται από καταφατική πρόταση)	τις εγκλίσεις των υποθετικών προτάσεων	παραχώρηση προς κάτι υποθετικό ή απίθανο παραχώρηση ισχυρή	επιρρηματικός προσδιορισμός της παραχώρησης στο ρήμα εξάρτησης
οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, μηδ' ἐάν, οὐδ' ἄν, μηδ' ἄν, οὐδ' ἦν, μηδ' ἦν (= οὔτε κι αν) (εξαρτώνται από αρνητική πρόταση)			

Παρατήρηση:

- Στις δευτερεύουσες παραχωρητικές προτάσεις λανθάνει υπόθεση.
- Σχηματίζουν όλα τα είδη των υποθετικών λόγων. π.χ.: ὁ καθαρίζων μαθῶν καθαριστὴς ἐστίν, καὶ ἂν μὴ καθαρίζῃ. (καὶ ἂν μὴ καθαρίζῃ: παραχωρητική πρόταση. Εισάγεται με τον σύνδεσμο καὶ ἂν, γιατί δηλώνει παραχώρηση προς κάτι το υποτιθέμενο, απίθανο ή αδύνατο και η παραχώρηση είναι ισχυρή. Σε συνδυασμό με το ρήμα της απόδοσης ἐστίν σχηματίζει υποθετικό λόγο της αόριστης επανάληψης στο παρόν ή στο μέλλον.)
- Αν ο σύνδεσμος καὶ, που προηγείται των υποθετικών συνδέσμων ει, ἄν, ἐάν, ἦν, δεν είναι επιδοτικός, τότε η πρόταση χαρακτηρίζεται υποθετική. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο καὶ είναι μεταβατικός, προσθετικός ή συμπλεκτικός.
π.χ. κἄν ἦ ταῦτα πρόδηλα, οὐδεὶς ὅστις οὐ βουλήσεται παύσασθαι Θηβαίους ἔχοντας τὴν ἄλλοτριαν. [ο σύνδεσμος καὶ από το σύμπλεγμα κἄν (< καὶ + ἄν) είναι μεταβατικός.]
- Η παραχωρητική πρόταση του κειμένου είναι η εξής: «**κἄν ἐξ ἴσου ἀκροᾷσθε**».

Για διεξοδική μελέτη του φαινομένου βλέπε τις αντίστοιχες ενότητες του Συντακτικού:

[Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις - Εναντιωματικές / Παραχωρητικές προτάσεις](#)

Γ. ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:

«ὅτι ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον ἔλαττον ἔχειν»:

δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὅτι** γιατί εκφράζει αντικειμενική γνώμη. Εκφέρεται με οριστική ενεστώτα («**ἀνάγκη ἐστὶ**»), γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρόν. Λειτουργεί ως αντικείμενο της μετοχής γνωστικού ρήματος «**εἰδόμενος**».

«κἄν ἐξ ἴσου ἀκροᾷσθε»:

δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση. Εισάγεται με τον παραχωρητικό σύνδεσμο **κἄν**, γιατί δηλώνει παραχώρηση προς κάτι το υποτιθέμενο, απίθανο ή αδύνατο και η παραχώρηση είναι ισχυρή. Εκφέρεται με υποτακτική («**ἀκροᾷσθε**»). Στην πρόταση λανθάνει η υπόθεση ενός υποθετικού λόγου και με απόδοση την (εννοούμενη) οριστική της απρόσωπης έκφρασης («**ἀνάγκη ἐστὶ**») και το τελικό απαρέμφατο (ἔλαττον ἔχειν) της ειδικής πρότασης (ὅτι ἀνάγκη τὸν ἀπολογούμενον ἔλαττον ἔχειν) σχηματίζει τον εξαρτημένο και λανθάνοντα υποθετικό λόγο της αόριστης επανάληψης στο παρόν ή στο μέλλον. Στον ευθύ λόγο ο υποθετικός λόγος θα διατυπωνόταν ως εξής: κἄν ἐξ ἴσου ἀκροᾷσθε, ὁ ἀπολογούμενος ἔλαττον ἔχει.

«ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν ψευδόμενοι οὕτω φανερώς»:

δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση. Εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο **ὅτι** γιατί εκφράζει αντικειμενική γνώμη. Εκφέρεται με οριστική αορίστου («**ἐξηλέγχθησαν**»), γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επεξήγηση στη δεικτική αντωνυμία ουδετέρου γένους «**τόδε**» της κύριας πρότασης.

«ὥστε ὑμᾶς πολὺ ἂν ἤδιον δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν κατηγορῶν ἢ παρὰ τῶν κατηγορουμένων»:

δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο **ὥστε** και εκφέρεται με δυνητικό απαρέμφατο («**ἂν λαβεῖν**»), γιατί το αποτέλεσμα παρουσιάζεται ως ενδεχόμενο και υποκειμενικό. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στο ρήμα της δευτερεύουσας ονοματικής ειδικής πρότασης («**ἐξηλέχθησαν**»)

«ἤνικ' οὐδὲν ἦν ἔτι πλέον τοῖς πεπονθόσιν»:

δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο **ἤνικα** και δηλώνει το σύγχρονο, εκφέρεται με οριστική παρατατικού («**ἦν**»), γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρελθόν και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης («**ἐάλωσαν**»).

[Δ. ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ](#)

τῷ ἀπολογουμένῳ:

επιθετική μετοχή ως ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο ἔμμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου «**παρασχέσθαι**» («**ἐμοί**»).

εἰδότας:

επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο («**ὕμᾶς**»), δηλαδή στο υποκείμενο του απαρεμφάτου «**παρασχέσθαι**» και ἄμεσο αντικείμενο του ρήματος «**αἰτοῦμαι**». Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «**αἰτοῦμαι**».

τὸν ἀπολογούμενον:

επιθετική μετοχή ως υποκείμενο του απαρεμφάτου «**ἔχειν**» (ετεροπροσωπία).

ἐπιβουλεύσαντες:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει πράξη προτερόχρονη, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «**ἐποίησαντο**» («**οἱ μέν**»), στο οποίο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

συνθέντες:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει πράξη προτερόχρονη, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «**ἐποίησαντο**» («**οἱ μέν**»), στο οποίο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

ὄντες:

επιρρηματική τροπική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἐποιήσαντο» («οἱ μὲν»), στο οποίο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου.

κατηγορήσαντες:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει πράξη προτερόχρονη, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἐξηλέχθησαν» («πολλοί»), στο οποίο λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου.

ψευδόμενοι:

κατηγορηματική μετοχή, γιατί εξαρτάται από το ρήμα «ἐξηλέχθησαν», που είναι ελέγχου σημαντικό, αναφέρεται στο υποκείμενό του («πολλοί») και είναι συνημμένη σε αυτό.

(ἢ παρὰ) τῶν κατηγορουμένων:

επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως εμπρόθετος προσδιορισμός της προέλευσης στο «δίκην λαβεῖν» και β' ὀρος σύγκρισης (α' ὀρος: παρὰ τῶν κατηγορῶν).

μαρτυρήσαντες:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει πράξη προτερόχρονη, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἐάλωσαν» («οἱ δέ»). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ίδιο ρήμα.

ἀπολέσαντες:

επιρρηματική χρονική μετοχή, που δηλώνει πράξη προτερόχρονη, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ἐάλωσαν» («οἱ δέ»). Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ίδιο ρήμα.

τοῖς πεπονθόσιν:

επιθετική μετοχή ως δοτική προσωπική κτητική, με εξάρτηση από το υπαρκτικό ρήμα ἦν.